

מסגרות לגיל הרך כמנוף לצמצום פערים – מעונות יום בקהילה הבדואית בנגב:

דף עדכון לדו"ח המעונות עבור שנת 2020 - 2021

בשנה האחרונה היו המעונות בלתי פעילים רוב חודשי השנה. בחלק מהתקופה המעונות היו פעילים רשמית, אך בפועל האימהות לא שלחו את הילדים למעון מחשש להידבקות בקורונה. יצוין כי שיעורי התחלואה בקורונה ביישובים הבדואים היו גבוהים.

הנתונים המצויים בידנו מלמדים על התקדמות מסוימת בתקצוב המעונות בשנתיים האחרונות. ואולם, התקדמות זו אינה מחוללת תמורה דרמטית, ועדיין אינה מממשת בפועל את עקרון השוויון וההעדפה המתקנת בתקצוב השירותים שנקבע בהחלטה 922.

כפי שנאמר בדו"ח, מנגנון התקצוב הקיים אינו מדביק את הפערים העמוקים במימון השירות החיוני לילדים בגיל הרך ולהורים המבקשים לצאת לעבודה. זאת, בפרט לנוכח קצב גידול האוכלוסין בחברה הבדואית.

בחינה של תקציב בניית המעונות לאורך השנים 2015-2021 בסעיף "בניית מעונות יום 2014-2016" מלמדת כי לתחום הוקצו עד כה בערוץ זה כ- 745.5 מיליון ₪. מתוכם, הוקצו ליישובים הבדואים כ-41.15 מיליון ₪, שהם כ- 5.52% מהתקציב הכולל. נתון זה מצביע על שיפור מסוים בהיקף ההקצאה ביחס לשנים הקודמות.

יחד עם זאת, שיעור גידול האוכלוסין בקרב הבדואים גבוה בהרבה משיעור הגידול של האוכלוסייה הישראלית הכללית. שיעור הגידול הטבעי בקהילה הבדואית מגיע ל- 3.9% בשנה. זאת, לעומת רק 1.5% בציבור היהודי במחוז הדרום, ו-1.9% באוכלוסיית ישראל בכללה. מדי שנה נוספות לקהילה כ- 9900 נפשותⁱ. על מנת להדביק פערים בשירותים לגיל הרך, מחייבת מאמץ מתאים.

לפי נתוני למ"ס, בנפת באר שבע כ- 47,500 ילדים ערבים בגילאי לידה עד ארבעⁱⁱ. הילדים הבדואים בגילאי לידה עד ארבע הם 5.19% מהאוכלוסייה הכללית בנגבⁱⁱⁱ. מובן, כי היצע המעונות הקיים ביישובים הבדואים הוא דל מאד. וקצב בניית המעונות רחוק מאד ממתן מענה לצורך הקיים.

התחקיר המקיף שערכנו הסתיים בסוף 2019. מאז, חלו מספר התפתחויות חיוביות, וראוי לציין שלוש:

1. במועצה האזורית אלקסום חלה תפנית: בשנת 2020 קבלה מ"א אלקסום תקציב להקמת שלושה מעונות, ובכל אחד מהם שלוש כיתות. בסוף שנת 2020 הוצאו הזמנות ביצוע לקבלנים להקמת מעונות באלסייד ובאום בטין^{iv}. צפויה הזמנת ביצוע גם במכחול. בקרוב תחדל אלקסום להיות המועצה האזורית היחידה בנגב שאין בה מעונות יום.

2. גם במועצה המקומית ערערה חלה התקדמות: עד כה פעל ביישוב רק מעון יום אחד, וגם הוא - במבנה המתנ"ס. בשנת 2020 קבלה ערערה תקציב לבניית מעון יום ובו 3 כיתות, ככל הידוע עבור שכונה 4. בשנת 2021 הוקצה לה תקציב נוסף לבניית כיתת מעון, שנועד כנראה עבור שכונה 9. מעונות נוספים תוכננו לשכונות מס' 1 ו- 5 אך הקמתם טרם תוקצבה^v.

3. בחורה נפתח בשנת תשפ"א מעון יום חדש, ובו 48 ילדים בשתי כיתות^{vi}. זאת, בנוסף למעון הקיים.

לעומת זאת, ביישובים אחרים לא חלו התפתחויות משמעותיות, ואף ניכרת בלימה בפיתוח:

1. בשנים 2018-2019 קבלה המועצה המקומית תל שבע תקציבים להקמת מעון חדש ובו 3 כיתות. ככל הידוע הוחל בהקמתו^{vii} בנוסף לעוד ארבעה מבנים חדשים בהקמה.

2. בשנת 2019 קבלה המועצה המקומית שגב שלום תקציב למעון חדש בן שתי כיתות, אף שהיו בשטח המועצה באותה עת שלושה מעונות בלתי מאוכלסים, לא ידוע אם חלה התקדמות בהקמת המעון החדש^{viii}. קיים כיום במועצה רק מעון אחד מאוכלס.

3. בשנת 2018 קבלה המועצה האזורית נווה מדבר תקציב לבניית מעון, שהוקצה ככל הידוע עבור הכפר אבו תלול. המעון נבנה אך הפעלתו נעצרה בגלל מחלוקות בין משפחות ביישוב. המעון קיים, וניצב ביישוב, אך עדיין אינו מופעל^{ix}. בנוסף הושלמה בניית מעון חדש בכפר אבו-קרינאת והוא פועל.

4. בשנת 2018 קבלה העיר רהט תקציב לכיתת מעון נוספת^x. הכיתה טרם נבנתה. קיים ברהט מעון שטרם אוכלס.

5. המועצה המקומית כסיפה תוקצבה בשנים 2018 ו-2020 בכ- 767 אלף ₪ להקמת כיתת מעון יום נוספת^{xi}. ואולם ככל הידוע עדיין לא חלה התקדמות להקמתה.

6. המועצה המקומית לקיה תוקצבה בעבר להקמת מעון יום, בנוסף, קבלה עוד כ- 1.4 מיליון ₪ בשנת 2016 ועוד כ- 186,000 ₪ בשנת 2017^{xii}. המעון נבנה אך לא אוכלס.

7. בערעה אושר בשנת 2020 תקציב במסגרת תוכנית החומש ליישובי הבדואים (החלטת ממשלה 2397) של כ- 389 אלף ₪ לסבסוד הביקור במעונות היום הפועלים ביישוב בשנת הלימודים תשפ"א^{xiii}. בחורה הופעלה הנחה של 500 ₪ לילד לחודש, אך עדיין הורים רבים התקשו לשלם את דמי המעונות^{xiv}.

8. לעומת זאת בכסיפה בוטל התקצוב לסבסוד הביקור במעון במסגרת מה שכונה "יוזמת המועצה הלאומית לכלכלה".

כאמור בפרק הסיכום בדו"ח, אנו ממליצים על צעדי המדיניות כלהלן:

א. **הקמת מעונות נוספים בהיקף שנתי נכבד:** על משרד הרווחה להקצות תקציב בהיקף ניכר לבניית מעונות נוספים, תוך מתן העדפה תקציבית ניכרת וסיוע תקציבי מיוחד למימוש הפרויקט בידי מחלקות ההנדסה של הרשויות המקומיות הערביות בדרום. אין להשלים עם הפערים הקיימים. המעונות חיוניים לחינוך הילדים בגיל הרך, להבטחת יציאת ההורים (ובפרט הנשים) לעבודה, ואף לחילוץ המשפחות מעוני ומצוקה. שיעור הבינוי הקיים אינו מספיק לצמצום הפערים.

ב. **סבסוד הביקור במעונות**: בד-בבד יש להפעיל תוכנית לסבסוד הביקור של ילדים ממשפחות מעוטות אמצעים במעונות. זאת, על מנת להביא לשימוש אינטנסיבי במעונות יום בקהילה הבדואית, לעודד יציאת נשים לעבודה, ולדחוף להיחלצות משפחות רבות עם ילדים בגיל הרך מחרפת העוני. התוכנית שהופעלה בכסיפה ובחורה באופן ניסיוני ("פילוטי") אפקטיבית ויש להרחיבה לכל יישובי הבדואים.

ג. **מעורבות בתכנון והקמת המעונות**: על משרד הרווחה לגלות מעורבות של ממש במימוש התכנון והביצוע של מעונות היום ולהפעיל את סמכותו על מנת למנוע הקמת מעונות במקום שאינו מוסכם בקהילה, או הימנעות מהקמת מעונות והפעלתם מטעמים כאלה או אחרים. אין להשלים עם מצב בו תקציב בינוי אינו מנוצל, או מבנה מעון שקם אינו מנוצל.

-
- ⁱ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל 2020, לוח 2.13 מקורות גידול האוכלוסייה לפי מחוז קבוצת אוכלוסייה ודת. לא התייחסנו להקצאות הכלולות בסעיף "בינוי מעונות יום 2018" כי הנתון המופחת של ההקצאות לקהילה הבדואית בסעיף זה נובעות גם מהקשיים הבירוקרטיים והתכנוניים הרבים האופייניים לבנייה בקהילה הבדואית.
- ⁱⁱ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל 2020, לוח 2.19 אוכלוסייה לפי קבוצת אוכלוסייה, דת גיל ומין, מחוז ונפה. הנתונים מחושבים מתוך נתוני כלל האוכלוסייה מול נתוני "הודים ואחרים".
- ⁱⁱⁱ למ"ס, לוח 2.19 שם, מחושב לפי חלקם של הפעוטות הערבים בדרום מתוך כלל אוכלוסיית הפעוטות בגילאי לידה עד ארבע שנים.
- ^{iv} מחלקת רכש חוזים והתקשרויות מ"א אלקסום. פרוטוקול ועדת השלושה. תכנון רישוי וביצוע של מעון יום - אום בטין. 15 דצמבר 2020. וגם: מחלקת רכש חוזים והתקשרויות מ"א אלקסום. פרוטוקול ועדת השלושה. תכנון רישוי וביצוע של מעון יום - אלסייד. 15 דצמבר 2020.
- ^v המקור לתקצוב – נתוני מפתח התקציב עבור ערערה, סעיף בינוי מעונות לשנים 2020 ו- 2021. המקור להתקדמות בתכנון- פרוטוקול מליאת מועצה מקומית ערערה מיום 7/1/2019.
- ^{vi} רימאח אבו עובייד, מנהלת מעון חורה החדש, שיחה מיום 17/6/2021.
- ^{vii} נתוני מפתח התקציב עבור מ"מ תל שבע, סעיף תקציב בינוי מעונות יום 2018. שיחת הודא אבו עובייד עם גב' מייסון אלערוקי, עוזרת ראש מועצת תל שבע, 15/6/2021.
- ^{viii} נתוני מפתח התקציב עבור מ"מ שגב שלום, סעיף תקציב בינוי מעונות יום 2018.
- ^{ix} נתוני מפתח התקציב עבור מ"א אלקסום, סעיף תקציב בינוי מעונות יום 2018.
- ^x נתוני מפתח התקציב עבור העיר רהט, סעיף תקציב בינוי מעונות יום 2018.
- ^{xi} נתוני מפתח התקציב עבור מ"מ כסיפה, סעיף תקציב בינוי מעונות יום 2018.
- ^{xii} נתוני מפתח התקציב עבור מ"מ לקיה, סעיף תקציב בינוי מעונות יום 2018.
- ^{xiii} פרוטוקול ישיבת מועצת ערערה מיום 2/9/2020.
- ^{xiv} שיחת הודא אבו עובייד עם רימאח אבו עובייד, 17/6/2021.

منتدى التعايش السلمي في النقب من أجل المساواة المدنية
פורום דו קיום בנגב לשוויון אזרחי
Negev Coexistence Forum for Civil Equality

על פי דרישת החוק, פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי גאה לציין כי כתוצאה משיתוף פעולה עם מדינות ידידותיות וארגונים בינלאומיים שמקדמים זכויות אדם, רוב המימון לפעילותנו מגיע מ"ישויות מדיניות זרות."